

УДК 349.2: 351.74

**РОЛЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ
НАВЧАННЯ В ПІДГОТОВЦІ ПРАВНИКІВ У КОНТЕКСТІ
ЗМІЦНЕННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОРГАНІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ**

Швець Д. В.

перший проректор

Харківського національного

університету внутрішніх справ,

д-р юрид. наук, доцент,

заслужений працівник освіти України

ORCID 0000-0002-1999-9956

У Комітеті Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій 14 квітня 2021 р. були проведені слухання за темою «Реформування вищої юридичної освіти в Україні: проблеми і перспективи». Предметом слухань стала без перебільшення багатостраждальна Концепція розвитку юридичної освіти. Системи закладів вищої освіти МВС України не можуть не стосуватися всі викладені в цьому документі проблеми, адже, виходячи зі змісту публічних та наукових дебатів, практично основним питанням цієї концепції є збереження за навчальними закладами із специфічними умовами права підготовки здобувачів освіти за спеціальністю 081 «Право».

У цьому зв'язку необхідно звернутися до окремих положень проекту Концепції розвитку юридичної освіти, надісланого на розгляд Комісії з питань правової реформи, які стосуються організації підготовки фахівців за спеціальністю 081 «Право». Так, досягнення

Стратегічної цілі 1 передбачає установлення, що організація навчання здобувачів вищої освіти за заочною формою здобуття освіти зі спеціальностей «Право» та «Міжнародне право» галузі знань «Право» передбачає проведення навчальних занять в обсязі не менше третини від загального обсягу навчальних занять для очної форми здобуття освіти відповідно до освітньої програми. Такий обсяг навантаження на здобувача освіти заочної форми навчання, враховуючи вимоги законодавства про відпустки, може досить суттєво розтягнути в часі термін навчання. Крім того, подібних вимог не передбачено для інших спеціальностей в Україні. Виключення становлять тільки більшість медичних спеціальностей, для яких взагалі не передбачено заочної форми навчання. Встановленням мінімального обсягу навчальних занять для заочної форми навчання вбачається намагання штучно створити перепони в здобутті освіти та збільшити загальну вартість навчання.

У цілому слід підтримати певну користь для якості освіти та мотивації здобувачів освіти оволодівати необхідними знаннями від запровадження Єдиного державного кваліфікаційного іспиту за результатами здобуття вищої освіти ступеня магістра. Доцільним може розглядатися і «передбачення правових наслідків для правничих шкіл за надання освітньої послуги неналежної якості, з врахуванням результатів Єдиного державного кваліфікаційного іспиту». Ні для кого не секрет, що якість підготовки здобувачів вищої освіти в деяких ЗВО не відповідає вимогам сьогодення, такі навчальні заклади не мають достатньої матеріальної, наукової та методичної бази. І ключове: такі ЗВО не мають достатньої кількості власних науково-педагогічних працівників з різних галузей правової науки, які на достатньому науковому та навчально-методичному рівні здатні здійснювати викладання відповідних правових дисциплін, мають належну кваліфікацію та практичні навички роботи в галузі права. Тому дійсно, держава мала звернути увагу на систему підготовки фахових юристів. Проте вся концепція реформування юридичної освіти з певних причин зосередилася навколо позбавлення права готувати правників саме відомчими навчальними закладами із специфічними умовами, в тому числі МВС.

Вбачається недоцільним звинувачувати у всіх бідах юридичної освіти тільки такі заклади, причому аргументи про низьку якість підготовки фахівців в таких закладах не витримують критики у світлі того, що сьогодні Генеральний прокурор України, деякі

судді Верховного Суду та інші керівні посадовці у сфері правозастосування є випускниками саме ЗВО системи МВС.

У цьому зв'язку виникає питання не тільки про якість підготовки, але й про здатність випускників адаптуватися до вимог ринку праці та запитів роботодавців. Система МВС України є «першим роботодавцем» для майже третини випускників з вищою юридичною освітою в країні. А тому має розглядатися як один з основних зовнішніх стейкхолдерів для ЗВО незалежно від їх відомчої належності. Тому при розробленні та запровадженні Єдиного державного кваліфікаційного іспиту за результатами здобуття вищої освіти ступеня магістра МВС має бути допущено до цього процесу. Адже внаслідок подальшої диференціації правового регулювання всіх сфер людського життя не є жодною проблемою розробити таку програму іспиту, за якої випускники невеликої кількості ЗВО можуть блискуче скласти Єдиний державний кваліфікаційний іспит, але при цьому бути абсолютно не готові до роботи на переважній більшості посад, які передбачають працевлаштування випускників з вищою юридичною освітою без досвіду роботи.

Більше того, не слід забувати і таку значущу обставину в підготовці правників у закладах освіти з специфічними умовами навчання, як вимоги до вступників та додаткові критерії відбору. Мова йде, в першу чергу, про фізичні характеристики людини, яка може претендувати на навчання в таких закладах, та подальшу її здатність виконувати вимоги роботодавця (силових структур).

Якщо за державним замовленням будуть готувати правників тільки в умовно «цивільних» ЗВО, може виникнути наступна ситуація. Для вступу в такі ЗВО немає жорстких вимог до фізичного здоров'я абітурієнтів. В умовах пандемії коронавірусної хвороби медичний огляд абітурієнтів практично нівелювався. Тому здорові та придатні для служби в силових структурах особи будуть конкурувати на рівних умовах зі своїми однолітками, які таких характеристик не мають. Заклади вищої освіти із специфічними умовами базово допускають до конкурсу на вступ тільки придатних за станом здоров'я осіб, які мають показати не тільки стан здоров'я, але й певний рівень фізичної підготовки. Тому може скластися ситуація, коли є в достатній кількості випускники, які мають достатній рівень теоретичних знань та практичних навичок, але абсолютно не придатні для проходження служби за своїм станом здоров'я та рівнем фізичної підготовки, яка є базовим показником допуску до служби. Більше того, особа, яка навчається в ЗВО зі специфічними умовами, на постійній основі «вимушена» підтри-

мувати та розвивати рівень своєї фізичної підготовки, яка з нею залишається на все життя, чого не скажеш про цивільні ЗВО. Тому, можливо, у абітурієнтів, зарахованих до ЗВО із специфічними умовами, в конкурсах і вступних випробуваннях середнє значення балів буде на кілька пунктів нижче такого ж середнього значення в цивільних ЗВО, але після випуску силові структури отримують готових та придатних для роботи на 100 % випускників. Вбачається все ж доцільнішим провести попередній відбір придатних для служби серед випускників шкіл і направити на навчання найздібніших, а не готувати всіх здібних, а потім серед них шукати здорових та придатних для служби.

Підсумовуючи вказане, слід наголосити на тому, що, дійсно, вимогою сьогодення є реформування системи вищої юридичної освіти, проте реформа не має бути пов'язана з боротьбою окремих ЗВО за державне замовлення та штучне позбавлення ЗВО із специфічними умовами права готувати правників. Система підготовки правників має враховувати вимоги основних роботодавців.